

basc. Com a pre-romà pirinenc sí, però si és ibèric o aquitànic o bascoide hi hauria bons arguments en tots tres sentits; en primer lloc segueixo convençut que es passava progressivament, quasi insensiblement, dels dialectes de matís més basc als de matís més ibèric; des d'aquests als aquitànics, i aquità i basc eren quasi tot u (salvant les aportacions cèltiques a l'aquità). Però ni tan sols trobo que puguen donar per eliminat l'indoeuropeu. Aquí és on se'ns podria interpellar: no tergiversem; l'un o l'altre: quin dels dos? Però no sols l'indoeuropeu no ha quedat fins ara eliminat, sinó que tampoc veig segur que l'un exclougui totalment l'altre: hi ha fins i tot vells elements en comú (noms de l'argent, de l'or etc.), hi ha una grossa aportació cèltica a l'aquitànic, el sorotàptic havia arribat de ple fins a l'Alt Arieja almenys: ¿i qui podria traçar límits espats entre gal i sorotàptic?

En el lèxic indoeuropeu hi ha almenys el grup del gr. ἄ-χερδος 'arç', 'oxiakantha', i també 'perera silvestre', amb variant macedònica ἄ-γέρδα, i gr. ἄ-χράς¹² 20 'perera silvestre'; s'hi afegeix lit. *girsā* i letó *dzirši* 'cugula' («Trespere»), a-al. ant. *g(i)ers*, al. mod. *giersch* id. que continuen GHERS- i el grup de l'a-al. ant. *gersta* 'ordi', gr. *χρῖθῆ* 'gra d'ordi', ll. *bordeum*, que amb el sentit bàsic de 'cereal d'arestes, punxent' suposa una base GH(Ε)RZD(H)- (Pok., *IEW*, 226.16ss., 445.17).

En un mot: el corresponent sorotàptic de ἄ-χερδος (ἄγέρδα) 'arç' etc. podia haver estat GERDO-, i d'un arç a una gerdera, totes dues mates de marges i totes dues punxentes, i amb una fruiteta (molt més mengi-vola la de la gerdera, sens dubte), la diferència no és pas tan gran; hi ha, encara, ags. *gerst* 'arç', que s'acosta a la forma i a la família de l'a-al. ant. *gersta*, però amb significat botànic molt més pròxim. Que la base que així obtenim sigui GĒRD- i no GĪRD- no em sembla obstacle seriós, car ben fàcilment de l'un es passa a l'altre. En fi també hi pot haver hagut contactes amb una correspondència no germànica del nor. *kart* m. 'fruita verda, grenyal' i 'grop, nus de fusta' («knorren») i frisó orient. *krēt* 'fruita migrada, neulida, seca', que suposen una base indoeuropea GERD-/GRED- (*IEW*, 386) amb G- inicial i no pas GH- com aquells mots (però és sabut que no deixa d'haver-hi hagut fluctuacions entre arrels amb GH- i llurs parònims amb G-): un paral·lel sorotàptic d'això també tindria la forma GERD- (se sumarien per ventura totes dues?).

En conclusió hi ha definides possibilitats indoeuropees, i certa versemblança més gran per la banda del pre-romà pirinenc no indoeuropeu (aquesta, però, en canvi, amb agafadors menys concrets en llenguatges⁵⁰ 50 testificats). Per l'un costat o per l'altre, de tota manera, no ens apartem del concepte de pre-romà pirinenc, i d'una base GIRD- o GERD-.

Resta l'adjectiu *gerd*, *gerda*. No recollit per altre dicc. que el *DAG*. «verde, tierno, ufano, pomposo» i *gerdor* «verdor, tendror, frescor» («que *gerda* està la parra», «quines noies més *gerdes* i *eixerides*). Mot, sobretot o únicament, vigatà, encara que, per la seva expressiva força i bon to literari, hagi estat emprat en el primer quart del S. xx per bastants i bons es-

criptors. «Tendra, fresca (herba, llet)» que Amades (Vocab. dels Pastors, *BDC* xix, 149) recull a Ripoll, Rupit, Merlès i Orús. Sembla que l'ús més antic és el que en féu Verdaguier, en l'original complet (1877) i la 1.ª ed. de l'*Atl.*: «En un marge que ombrejan palmes reals, s'atura, / *gerd* encara, a plantar-hi lo brot de taronger, / y a correçuyta anant-se'n: —Una altra mà més pura / te regue y cuyde —diu-li—, pus jo tinc altre afer» (iv, 3b); i no quedà així perquè, en l'ed. definitiva, de 1878, tot deixant igual la resta del vers, canvià aquest mot en *tendre*; «Darrera la creu alta bizantina / lo dol, per entre'ls arbres s'encamina; / sobre un bayart de llances ell va estès, / eix brot florit de *gerda* tarongina / per trepitjada bestial malmès», *Canigó* ix, 39d. Un altre vigatà escriví «una petita vall, *gerda*, florida y riallera», Genís i Ag. (*Narracions*).¹³ Partint de l'ús que ells en feien, degueren usar aquest mot eufònic, expressiu i prestigiós els altres escriptors que cita *AlcM*.

Etimològicament? Sembla que hagi de ser una aplicació adjectiva del nom de la fruiteta, que certament és tendra i fresca. Només és que tal adjectivació d'un nom de fruitet no deixa de ser sorprenent. Degué contribuir-hi la influència del parònim, i quasi-sinònim, *verd*. Ens ho explicariem millor si hi hagués fet un paper més o menys gran un altre adjectiu indoeuropeu, que pogué existir en sorotàptic, amb un sentit com 'verd', 'tendre' i que seria quasi del tot homònim: scr. *hárītaḥ* 'verd', 'groc', ave. *zairita*- 'groc', 'grogüenc', persa *zārd* 'groc', ossetí *zāldā* 'herba tendra' (d'on manllevat l'hongarès *zöld* 'verd'), tots els quals suposen una base GHELITO-; s'hi relacionen: traci *ζήλα* 'or', lit. *geltas* 'groc', *žėlti*, letó *zēl* 'verdejar', rus *žělty* 'groc', paleosl. *zelenŭ* 'verd' (rus *zelėnyj* etc.), paleosl. *zeliĵe* 'verdura, hortalissa', rus *zeliĵe* 'herba d'hort', 'col' (Pok., *IEW*, 429; Oranski, *Vvedenie v iransk. Filol.*, 221): tot això junt donaria, doncs, peu a suposar que una GELTOS 'verd, verd grogüenc, planta tendra' hagués existit en sorotàptic i que, confonent-se amb el nom de la planta, *gerd*, hagués encomanat a aquesta el valor d'adjectiu.

DERIV.: *Gerdera* (supra). *Gerdar*. *Gerdell*. *Gerdo*. *Gerdonera*. *Gerdor*. *Jordó*; *jordonera*. *Gersaire* («femme qui cueille des framboises», Jampy, *Lliris, flors, munt. de Canigó*). *Chordonal* arag. 'vessant ple de gersds' (Torla, 1965; Elcock, *Actas de la 1.^a reunió de Top. Pir.*, 88, 97). A Aragüés del Puerto a les mōres d'esbarzer els diuen *moras ačordonādas*, 1966.

¹ «Tota la muntanya és plena de *žerdères*», 1964, *la žerdères tardāns* nom d'una pleta muntanyenca. —

² *Gersera* «framboisier», Cerdanya francesa, L. Connill, *Rev. de Rouss.*, n.º 2, p. 3. — ³ És la notació de -rs, falsa o secundària, la que féu que hom vagi pensar a relacionar etimològicament el nom del *gerd* amb el nom de la móra de morera, a Itàlia (en especial it. merid.), *gelso* com ho assegurava encara Baist (*KJRPb*. VIII, i, 212), idea que s'ha anat abandonant per tota mena de raons evidents, puix que l'ètimon d'aquest és MORUS CELSA, CELSUS, 'morera alta', i en *TopHesp.* II, 11, vaig acabar de fer-ne